

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 61., BR. 3., 81. – 120., ZAGREB, lipanj 2014.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

FUTUR DRUGI U SUVREMENOM HRVATSKOM JEZIKU

Petar Vuković

Na temelju analize primjera iz Hrvatskoga nacionalnoga korpusa članak donosi semantičko i funkcionalno određenje futura drugoga. U vremenskim rečenicama označuje buduću radnju, ali ne i njezin slijed u odnosu na radnju glavne surečenice. U pogodbenim, odnosnim, mjesnim, načinskim, količinskim i poredbenim rečenicama označuje buduću prethodnost i istodobnost, dok futur prvi označuje buduću naknadnost. U dopusno-odnosnim rečenicama također označuje buduću prethodnost i istodobnost, ali uporaba futura prvoga u njima nije moguća.

Uvod

U većini novijih gramatika hrvatskoga jezika futur drugi formalno se određuje kao analitički glagolski oblik sastavljen od svršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnoga glagola koji se spreže, npr. *budem pisao*, *budeš pisao* itd. Ako ostavimo po strani povremena neslaganja o „svršenom prezentu“ pomoćnoga glagola *biti*,¹ s formalnom definicijom futura

¹ Tako je futur drugi određen, primjerice, u: Barić i sur., 1997.: 242.; Raguž, 1997.: 204. te Silić i Pranjković, 2005.: 92. Umjesto o „svršenom prezentu“, o „trenutnom prezentu“ govore Brabec i sur., 1954.: 116., o „drugom prezentu“ Babić i sur., 1991.: 717., a o „dvovidnom prezentu“ Težak i Babić, 2005.: 155. U ovom članku taj će problem biti ostavljen po strani.

drugoga u jezikoslovnoj kroatistici, zapravo, nema problema. Stanje je bitno drukčije kad je riječ o njegovu semantičkom i funkcionalnom određenju, koje je u hrvatskim gramatikama neujednačeno i nepotpuno. To mi je bio glavni poticaj za istraživanje značenja i uporabe futura drugoga u suvremenom hrvatskom jeziku, o kojem u ovom članku izvješćujem.²

U pokušajima da se za futur drugi ponudi semantičko i funkcionalno određenje u novijim se hrvatskim gramatikama nekoliko obilježja toga vremenskoga oblika redovito ponavlja. Ističe se tako da futur drugi označuje ponajprije buduću radnju koja se zbiva prije neke druge buduće radnje, npr. *Nakon što građani budu mogli čuti drukčije informacije i mišljenja, imat će mogućnost izbora*. U skladu s tim, njegovim se osnovnim gramatičkim značenjem smatra buduća prethodnost, a sam se glagolski oblik zbog toga naziva i predbudućim vremenom (npr. Pavešić, 1971.: 433.; Babić i sur., 1991.: 717.; Raguž, 1997.: 204.). To je određenje, međutim, u gotovo svim gramatikama praćeno i važnom ogradom – futurom drugim može se, naime, izreći i buduća radnja koja se zbiva istodobno s nekom drugom budućom radnjom, npr. *Dok budu obnašali državne dužnosti, dužnosnici ne mogu biti članovi upravnih ili nadzornih odbora*. Iako nazivu predbuduće vrijeme ta ograda, zapravo, posve oduzima motivaciju, on se i dalje rado rabi.

Ni značenje buduće prethodnosti ni značenje buduće istodobnosti ne mogu se pritom izreći samostalno, nego tek u odnosu prema nekoj drugoj radnji, pa je futur drugi zato „relativ“ (Silić i Pranjković, 2005.: 194.). To znači da se rabi samo u zavisnoj surečenici zavisno složene rečenice, i to uz postavljanje prema radnji iz glavne surečenice. Većina se gramatika pritom slaže da su posrijedi uglavnom vremenske i pogodbene rečenice, dok se ostale vrste spominju neredovito i sporadično. Katičić (1986.) ipak ističe da se futur drugi pojavljuje i u načinskim i mjesnim rečenicama te u trima vrstama odnosnih: subjektnima, objektnima i atributnima.³ S tim zavisno složenim rečenicama futur drugi poslije povezuju i drugi gramatičari, npr. Barić i sur. (1997.) te Težak i Babić (2005.).

Napokon, u novijim se hrvatskim gramatikama često ponavlja i to da se futur drugi tvori većinom od nesvršenih glagola, dok je od svršenih glagola u uporabi razmjerno rijetko i u pravilu je zamjenjiv prezentom. Pritom Raguž (1997.: 204.) ističe kako je „zamjena futura II. svršenih glagola prezentom preporučljiva... u standardnome jeziku“, dok Silić i Pranjković (2005.: 194.) navode kako se futur drugi

² Veliku zahvalnost dugujem prof. dr. Branki Tafri i doc. dr. Krešimiru Šojatu, koji su članak čitali i komentirali u raznim fazama njegova nastajanja. Prof. Tafra upozorila me je na važne radove o futuru drugom koje sam bio previdio, a s kolegom Šojatom savjetovao sam se o korpusnoj lingvistici. Privilegij je kad u svojoj sredini imate pouzdane stručnjake od kojih možete učiti.

³ Nalazi ga, doduše, i u namjernim i posljedičnim rečenicama, ali primjeri koje navodi ne odražavaju suvremenu jezičnu normu, npr. namjerna iz Kačića: *Ajdemo (reče mu kralj) na drugu planinu s koje se samo jedan dio puka vidi da ako ga odonlem mogao budeš prokleti* (Katičić, 1986.: 263.) te posljedična iz Šimunovića: *I neka bude baš tako da mu ni Salko ni svijet ne budu mogli reći ništa* (Katičić, 1986.: 269.).

svršenih glagola „upotrebljava... zapravo samo onda kad se buduća prethodnost želi posebno naglasiti“.

Među novijim hrvatskim gramatičarima po pristupu futuru drugomu izdvaja se Radoslav Katičić, koji smatra kako je taj glagolski oblik specijaliziran za izricanje posebnoga slučaja gotove sadašnjosti, tj. sadašnjega rezultata radnje koja se odigrala u prošlosti (Katičić, 1986.: 204. – 208., 213., 243. – 245., 278. – 279.). Naime, kako ističe Katičić, značenje gotove sadašnjosti uobičajeno se izriče perfektom, a futurom drugim samo kad se pri tvorbi zavisno složenih rečenica u njega preoblikuje perfekt iz ishodišne rečenice koja se kao zavisna uvrštava u neku drugu ishodišnu rečenicu kao glavnu, npr. *Čovjek će se pročitati. Čovjek je tako napisao. > Čovjek koji bude tako napisao pročit će se.* Takvo je određenje futura drugoga upitno zbog najmanje dvaju razloga. Kao prvo, kako navodi i sam Katičić, gotova se sadašnjost u pravilu izriče svršenim glagolima (Katičić, 1986.: 50.), dok se futur drugi – u skladu s onim što se tradicijski tvrdi, a u ovom će članku biti potvrđeno – tvori uglavnom od nesvršenih. To znači da futur drugi u pravilu izriče radnju u njezinu protezanju u vremenu, a ne posljedicu radnje, pa zato njegovo tumačenje preoblikom o kakvoj govori Katičić nije uvjerljivo. Kao drugo, značenje gotovosti u hrvatskom nije gramatikalizirano pa uvođenje te semantičke vrijednosti u objašnjenje gramatičkoga značenja futura drugoga stvari prije komplicira nego što ih rješava.⁴ Zbog toga se pri semantičkom određivanju futura drugoga u ovom članku i ne ću pozivati na gotovost.

Svojim pristupom futuru drugomu Katičić se u velikoj mjeri nastavlja na Maretića, koji u klasičnoj Gramatici hrvatskoga ili srpskoga književnoga jezika taj glagolski oblik smatra usko povezanim s perfektom te ga, u skladu s tim, i naziva drugim perfektom (Maretić, 1963.: 631.). Osim toga, od Maretićeva izdvajanja vremenskoga značenja „prošlosadašnjosti“ (Maretić, 1963.: 628.) polaze, vjerojatno, i Katičićeva razmatranja o gotovosti. Zanimljivo je, međutim, da i dva ključna određenja futura drugoga, koja se u novijim hrvatskim gramatikama redovito ponavljaju, svoj izvor imaju u Maretiću – on, naime, ističe da se futur drugi tvori od „trajnih glagola, rjeđe od trenutnih“ te da u zavisnim surečenicama označuje „događaje koji će u budućnosti biti istodobni ili prošasti prema drugim događajima koji se spominju“ (Maretić, 1963.: 632.). Na temelju toga gotovo da bi se mogao steći dojam kako ono što je Maretić napisao o futuru drugom odražava suvremene jezikoslovne poglede te da nakon

⁴ Iako se Katičić (1992. [1981./82.]) zauzimao za to da gotovost u hrvatskom bude priznata kao *gramatička kategorija*, takvo je što teško prihvatiti. Naime, ako se termin gramatička kategorija rabi u značenju koje je uobičajeno u suvremenoj morfologiji, tj. kao skup međusobno isključivih značenja od kojih se jedno (i samo jedno) obvezatno izriče pri svakoj uporabi riječi iz određenoga razreda (Plungjan, 2000.: 107.), gotovost u gramatičkom sustavu suvremenoga hrvatskoga jezika ne može imati status gramatičke kategorije. O tom da Katičić tomu terminu pripisuje znatno drukčije značenje svjedoče sljedeće rečenice: „Istina, gramatičke kategorije po svojoj naravi nisu svojstvene samom jeziku, nego se uvode da bi se najprimjerenije i što učinkovitije opisala iskustva što se imaju s njim. Gramatičarima je slobodno uvesti kategoriju gotovosti ili riješiti svoj zadatak kako drugačije, ako im se pokaže da je to bolje“ (Katičić, 1992. [1981./82.]: 183.).

njega o tom glagolskom obliku jedva da je napisano išta novo. Istina je, međutim, da je u trećoj četvrtini prošloga stoljeća na području onodobne serbokroatistike objavljeno nekoliko radova koji na značenje i uporabu futura drugoga bacaju novo svjetlo. Najvažniji su svakako članci Irene Grickat (1956./57.), Jovana Vukovića (1967. [1957./58.]), Gunnara Svanea (1959.) i Miroslava Kravara (1959./60.) te monografije Mihaila Stevanovića (1967.) i Ksenije Milošević (1970.). Iako se u njima razmatraju i primjeri uporabe futura drugoga koji nisu svojstveni suvremenomu hrvatskomu jeziku (npr. u jednostavnoj rečenici, sa značenjem prošle radnje i sl.), svi ti radovi sadržavaju spoznaje koje bi mogle zanimati i današnje hrvatske gramatičare. Na žalost, u novijim gramatikama hrvatskoga jezika te su spoznaje našle malo odjeka.

Metoda

Istraživanje sam počeo kako bih formulirao potpuniji i precizniji semantički i funkcionalni opis futura drugoga od onih koji se mogu naći u novijim hrvatskim gramatikama. Potrebe za takvim opisom postao sam svjestan poučavajući hrvatski kao strani jezik jer se u tom kontekstu pokazalo da dostupna objašnjenja toga glagolskoga oblika strancima nisu dovoljna da se njime počnu služiti ispravno. Kako bih se postavljenomu cilju približio, morao sam analizirati što više stvarnih i po mogućnosti reprezentativnih primjera suvremene uporabe futura drugoga te iz njih apstrahirati jezične zakonitosti koje im leže u temelju. Kao najbolje jezičnouporabno vrelo te samim time i izvor primjera za analizu nametnuo se Hrvatski nacionalni korpus.⁵

Izdvajanje primjera s futurom drugim iz korpusa ipak nije posve jednostavno. Naime, morfološko označivanje u HNK 2.5 (kao i u korpusima drugih jezika, uostalom) provedeno je tako da posebnu oznaku ima svaka tekstovna ili grafijska riječ, tj. svaka riječ koja je od susjednih odijeljena bjelinom, što znači da analitički oblik futura drugoga *bude pisao* nije označen kao cjelina, nego je označeno posebno *bude* i posebno *pisao*. Sukladno tomu, pretragu korpusa nije moguće provesti tako da se u polje za upit unese konvencionalna oznaka za futur drugi, nakon čega bi se dobio prikaz svih primjera uporabe toga glagolskoga oblika koji se u korpusu pojavljuju. Štoviše, posebne morfološke oznake za futur drugi i nema. Upit kojim se od programa za pretragu korpusa traži da pronade i prikaže primjere uporabe futura drugoga zato mora biti složeniji, primjerice sljedeći:

```
((lemma="biti1") & (word="bud.*")) [] {0,5} [msd="Vmp....a"])
```

⁵ Iako se s pravom može raspravljati o tom koliko je HNK reprezentativan za suvremenu hrvatsku jezičnu praksu (npr. Hudeček i sur., 2002.), u ovom trenutku on je najopsežnija i najraznovrsnija zbirka hrvatskih tekstova te se ni za jedno drugo jezično vrelo ne može ustvrditi da je reprezentativnije. Njegova je važna prednost i to što ga je moguće računalno pretraživati. Štoviše, od inačice HNK 2.5 (a upravo je na njoj provedeno i ovo istraživanje) korpus je i morfološki označen, što znači da su svakoj tekstovnoj ili grafijskoj riječi automatski pridružene oznake gramatičkih kategorija koje izriče. To znatno olakšava računalnu pretragu te u njoj nudi dodatne mogućnosti.

Navedeni upit ima tri sastavnice, od kojih se dvije odnose na tekstovne ili grafijske riječi koje čine obličnicu futura drugoga, a treća na ono što potencijalno stoji između njih – jasno je, naime, da pomoćni glagol *biti* i glagolski pridjev radni u rečenici ne moraju nužno stajati jedan uz drugi. Svaka je sastavnica složenoga upita pritom omeđena uglatim zagradama. Prva od njih programu postavlja zadaću da prikaže sve pojavnice leme *biti1* (dakle, pomoćnoga glagola *biti*, za razliku od punoznačnoga *biti*, koje je u korpusu označeno kao *biti2*) koje počinju na *bud-*. Upit za tzv. svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti* nije mogao biti postavljen drukčije jer su ti oblici u HNK 2.5 morfološki označeni jednako kao i tzv. nesvršeni. Zbog toga ih pri formuliranju upita nije moguće razlikovati navođenjem morfološke oznake, nego se to mora činiti formalnim obilježjem. Treća po redu sastavnica složenoga upita od programa za pretragu traži da pronade i prikaže glagolski pridjev radni. Kao što se iz toga vidi, u analizi sam se svjesno ograničio na aktivne oblike futura drugoga, manjim dijelom zato što je pasiv u hrvatskoj jezičnoj uporabi rjeđi od aktiva, a većim zato što u pasivu u futuru drugom nema razlike u uporabi svršenih i nesvršenih glagola. Taj se glagolski oblik, naime, u pasivu tvori i od svršenih i od nesvršenih glagola, npr. *bude čitan* i *bude pročitan*, a kako je odnos futura drugoga i glagolskoga vida jedan od problema koji sam svakako želio istražiti, svu sam pozornost usmjerio na aktivne oblike. Napokon, druga sastavnica složenoga upita odnosi se na to koliko se tekstovnih ili grafijskih riječi može nalaziti između elemenata koji se traže prvom i drugom sastavnicom – od nijedne do pet. To osigurava da rezultati pretrage ne obuhvate samo primjere u kojima „svršeni prezent“ pomoćnoga glagola *biti* i glagolski pridjev radni stoje jedan uz drugi nego i one u kojima se između njih nalaze druge riječi, npr. *dok bude iz Rijeke preko krčkog aerodroma putovao*.⁶ Na navedeni će složeni upit, dakle, program prikazati primjere u kojima se pojavljuju „svršeni prezent“ pomoćnoga glagola *biti* i glagolski pridjev radni neposredno jedan uz drugi ili s jednom do pet tekstovnih ili grafijskih riječi između sebe, i to upravo u takvu redosljedu. Naime, primjeri futura drugoga u kojima bi se najprije pojavio glagolski pridjev radni pa zatim glagol *biti* (npr. *pisao budem*) u uporabi su rijetki i stilski obilježeni te kao takvi ne mogu reći puno o tipičnoj uporabi toga glagolskoga oblika. Zbog toga ih u analizi i nisam uzeo u obzir.

Nakon što je u programu za pretragu zadan spomenuti upit, u korpusu HNK 2.5 pronađeno je 8459 primjera koji su odgovarali traženim obilježjima. Kako je posrijedi prevelik uzorak da bih ga u razumnu vremenu sâm mogao analizirati, iz njega sam izdvojio manji, i to tako što sam uzeo po sto primjera od svakih tisuću (prvih sto u

⁶ Može se pretpostaviti da postoje i primjeri u kojima je između tih dvaju oblika više od pet tekstovnih riječi. Ipak, kad bi njihov najveći mogući broj u upitu i bio povećan, većinom bi se dobili primjeri u kojima „svršeni prezent“ pomoćnoga glagola *biti* i glagolski pridjev radni ne bi pripadali istoj obličnici, a često ni istoj rečenici. Štoviše, to vjerojatno vrijedi i za primjere u kojima se između njih nalazi četiri i pet tekstovnih riječi. Pri formuliranju upita ipak sam se odlučio za broj pet kako bi se izbjegla prevelika restriktivnost.

prvoj tisući, tj. primjeri označeni od 1 do 100; drugih sto u drugoj tisući, tj. primjeri od 1101 do 1200 itd., dok sam iz zadnjih 459 izdvojio primjere od 8351 do 8400). Na taj sam način dobio uzorak od 850 primjera razmjerno ravnomjerno raspoređenih po cijelom korpusu. To ga čini dovoljno reprezentativnim da bi se moglo tvrditi kako ono što je o uporabi futura drugoga zaključeno na temelju njegove analize ima širu vrijednost, a uz to i dovoljno malenim da ga mogu analizirati sâm. Iz toga su uzorka zatim izostavljeni primjeri u kojima „svršeni prezent“ pomoćnoga glagola *biti* i glagolski pridjev radni, iako se u tekstu nalaze blizu jedan drugoga, zapravo ne čine obličnicu futura drugoga, npr. ili ...učili su me da budem ponosan na svoje podrijetlo. Rekli su mi... Preostalo je 569 primjera za analizu i na temelju njih neki su se zaključci mogli izvesti pouzdano, dok su za druge bile potrebne dodatne pretrage i analiza dodatnih primjera.

Rezultati

Prvi problem koji sam u vezi s futurum drugim želio istražiti bio je odnos s glagolskim vidom. Kao što je već spomenuto, u većini gramatika hrvatskoga jezika navodi se kako se taj glagolski oblik tvori u prvom redu od nesvršenih glagola, dok se u istim kontekstima uporabe svršeni glagoli češće rabe u prezentu.⁷ Slično se tvrdi i u većini radova o futurum drugom koji su spomenuti u uvodu ovoga članka.⁸ Štoviše, Ksenija Milošević donosi i kvantitativne podatke na temelju primjera iz srpske, hrvatske, bosanske i crnogorske beletristike 20. st. – u vremenskim rečenicama sa svršenim glagolima samo ih 6 % stoji u futurum drugom, a 94 % u prezentu (Milošević, 1970.: 52.), dok je u pogodbenima taj odnos 3 % za futur drugi i 97 % za prezent (Milošević, 1970.: 100.). I uzorak koji sam izdvojio iz Hrvatskoga nacionalnoga korpusa upućuje na to da se futur drugi rabi uglavnom s nesvršenim glagolima – od analiziranih 569 primjera s tim glagolskim oblikom svršeni se glagoli pojavljuju samo u 64 njih, što čini 11,25 %. U ostalim primjerima pojavljuju se nesvršeni glagoli.

Kao što je već spomenuto, Silić i Pranjković tvrde da svršeni glagoli u futurum drugom dolaze onda kad govornici žele posebno naglasiti buduću prethodnost (Silić i Pranjković, 2005.: 194.). S druge strane, u radovima o futurum drugom koji su spomenuti u uvodu članka uporaba toga oblika sa svršenim glagolima povezuje se s

⁷ Takvoj raspodjeli glagolskih oblika za izricanje budućnosti odgovara, uostalom, i stanje u slavenskim jezicima u kojima je futur samo djelomično gramatikaliziran. U njima se budućnost za nesvršene glagole izriče analitičkim oblikom sastavljenim od pomoćnoga glagola *biti* i infinitiva ili glagolskoga pridjeva radnoga (češ. *budu psát*, polj. *będę pisać/będę pisal*, rus. *буду нисать*), a budućnost za svršene glagole prezentom (češ. *napišu*, polj. *napişę*, rus. *напишут*).

⁸ Drukčije misli samo Gunnar Svane: „Tvrdnja da bi prije svega imperfektivni, a rjeđe perfektivni glagoli kao participi na -l ulazili u ovaj spoj ne će biti točna; građa koju smo mi prikupili, po svemu kako izgleda, svjedoči o priličnoj ravnoteži u ovom pogledu“ (Svane, 1959.: 46.). U njegovoj se građi, inače, nalazi beogradsko izdanje Borbe za prosinac 1953., pet tekstova književnika koji su pisali srpski (Andrić, Nušić, Stanković, Sremac, Uskoković), četiri teksta književnika koji su pisali hrvatski (Kovačić, Nazor, Novak, Šenoa) te jedan znanstveni tekst na hrvatskom.

naglašivanjem nečega drugoga. Pozivajući se na Musićeva istraživanja kondicionala i pogodbenih rečenica u hrvatskom (1896., 1898.), Irena Grickat (1956./57.) ističe kako se značenje futura drugoga u svršenih glagola nekad uvijek izricalo prezentom (*ako on dođe* ‘ako tada nastane njegov dolazak’), dok je futur drugi u takvih glagola imao značenje rezultativnosti, tj. sadašnje posljedice neke prošle radnje (*ako bude došao* ‘ako on tada već bude na tom mjestu’). U tom je značenju lako prepoznati ono što Katičić naziva gotovošću. Grickatova ističe i sljedeće: „Naš današnji jezični osjećaj, pri malo dubljoj analizi sličnih primjera, može se složiti s takvim tumačenjem, ali bi zahtjev da se ta razlika uvijek pravi bio neopravdano strogo“ (Grickat, 1956./57.: 95.). S druge strane, Miroslav Kravar (1959./60.) tvrdi da se u „zapadnom književno-jezičnom izričaju“ futur drugi sa svršenim glagolima i dalje rabi upravo u značenju rezultativnosti/gotovosti, dok se značenje futura drugoga tim glagolima izriče dosljedno prezentom. Nasuprot tomu, u „istočnom književno-jezičnom krugu“ futur drugi svršenih glagola poprimio je značenje futura drugoga. Kravar zaključuje: „Takav je raspored, očito, novija pojava u našem jeziku“ te kao takav „pomalo prodire i na zapad potiskujući – makar i samo odozgo – stariji raspored, u kojem se razlika između perfektivnoga prezenta i futura II. istoga vida i dalje drži“ (Kravar, 1959./60.: 44. – 45.). Dodaje ipak da „novi raspored i ne zahvaća govore koliko samu književno-jezičnu praksu. To se vidi i po tome, što ga na istočno-štokavskom području, gdje prezent *pro futuro* čuva svoje mjesto, uopće nema“ (Kravar, 1959./60.: 46.).⁹

Analizirani primjeri iz HNK ne govore, međutim, u prilog tomu da se futur drugi svršenih glagola u suvremenom hrvatskom jeziku rabi u značenju rezultativnosti/gotovosti, pa čak ni posebnoga naglašivanja buduće prethodnosti. Nekoliko se stvari u vezi s tim primjerima ipak moglo uočiti. Kao prvo, često su praćeni jezičnim sredstvima koja su negramatična ili su na rubu gramatičnosti te neuspjelim stilizacijama. Primjerice, u rečenici *Ne budemo li to uspjeli, ako busevi budu dolazili kasnije čekajući da se razdani* rabi se razgovorna riječ *bus* u pogrješnom množinskom obliku *busevi* (umjesto *busovi*), a glagolski prilog sadašnji *čekajući* u najmanju je ruku dvojben jer ovdje ne označuje vremensku istodobnost s radnjom iskazanom predikatom, nego uzrok koji joj prethodi. Kao drugo, analizirani primjeri pokazuju i to da je futur drugi svršenih glagola osobito čest u razgovornom i

⁹ O tom da se i u istočnim štokavskim dijalektima futur drugi u pravilu rabi samo s nesvršenim glagolima pisao je Vuković (1938./39.). Isti autor donekle potvrđuje i Kravarovu tvrdnju da se novi razvoj tiče ponajprije knjiženoga jezika „istočnoga kruga“ kad kaže: „U pisanom izrazu možemo naći ne sasvim rijedak složen oblik futura II. i od perfektivnih glagola, što, recimo, može pokazati izraz Ive Andrića i mnogih drugih suvremenih pisaca“ (Vuković, 1967. [1957./58.]: 274.). I Ksenija Milošević ustanovila je da je pojačana uporaba futura drugoga u svršenih glagola karakteristična u prvom redu za književnike iz Srbije (Milošević, 1970.: 69.). S druge strane, Mihailo Stevanović tvrdi: „O nekim razlikama koje nalazi M. Kravar između pojedinih govora (on tu ističe centralno-štokavske) i književnog jezika, kao i o razlikama u književnom izrazu između zapadnih i istočnih kulturnih centara – po našem se mišljenju ne može govoriti“ (Stevanović, 1967.: 153.).

administrativnom stilu, npr. u razgovornom: *No, mogu utjecati na svoju pripremljenost, uz koju ću vjerojatno izboriti mjesto u početnoj postavi kluba za koji budem potpisao*, i u administrativnom: *Poglavarstvo Osječko-baranjske županije donijet će rješenje o zahtjevu, o čemu će pojedinca ili obitelj koja bude podnijela zahtjev izvijestiti mjerodavni upravni odjel*. Pritom je dobro poznato da se razgovorni jezik općenito, a u hrvatskom kontekstu, na žalost, i administrativni stil, odlikuju znatno opuštenijim odnosom prema jezičnoj normi. I napokon, kao treće, primjeri iz korpusa upućuju na to da je čest uzrok uporabe futura drugoga u svršenih glagola sintaktička usporednost, pa ako se nižu dvije istovrsne zavisne surečenice, od kojih je u jednoj nesvršeni, a u drugoj svršeni glagol, oba često stoje u futuru drugom, npr. *Ako se budemo ponašali disciplinirano, ako budemo otklonili uzroke koji su doveli do kriza....* Ukratko, analizirani primjeri uporabe futura drugoga svršenih glagola iz HNK sugeriraju da je ta uporaba upadljivo često povezana s oslabljenim osjećajem za jezičnu normu. Čini se, dakle, da je Raguž (1997.: 204.) posve u pravu kad preporučuje da se u hrvatskom standardnom jeziku umjesto futura drugoga svršenih glagola rabi prezent.¹⁰

Drugi problem kojemu je u istraživanju trebalo posvetiti pozornost bilo je rašireno vjerovanje da je futur drugi predbuduće vrijeme, tj. da izriče buduću radnju koja prethodi drugoj budućoj radnji izrečenoj u glavnoj surečenici. Tvrdnja da futur drugi označuje buduću prethodnost u hrvatskim se gramatikama uporno ponavlja, iako se u većini njih spominje i to da se tim glagolskim vremenom može izreći i istodobnost s drugom budućom radnjom. Postoje, međutim, i primjeri u kojima futur drugi izriče radnju koja se zbiva nakon druge buduće radnje, iako o njima hrvatske gramatike šute, npr. *Morat ćeš pojesti još puno žganaca prije nego što budeš mogao otvoriti instalacije*.¹¹ Sve to nalaze da se pozornije istraži kada taj glagolski oblik ima značenja koja mu se tradicijski pripisuju, a kada ne, te koja značenja u tim drugim slučajevima izriče.

Analiza primjera iz korpusa pokazuje da futur drugi ima različita gramatička značenja u različitim vrstama zavisno složenih rečenica. Specifičnom se uporabom tako odlikuje u vremenskim rečenicama, jednoj od dviju rečeničnih vrsta kojima pripada najveći broj primjera uporabe futura drugoga.¹² U njima futur drugi označuje jednostavno buduću radnju u zavisnoj surečenici, ali ne i njezin vremenski odnos prema budućoj radnji u glavnoj surečenici. Radnja zavisne surečenice može

¹⁰ S druge strane, srpska je jezična norma uporabu futura drugoga svršenih glagola posve prihvatila, primjerice, pri razmatranju futura drugoga u poglavlju „Sintaksa glagola“ monografije Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Navodi se, doduše, da se taj glagolski oblik tvori češće od nesvršenih glagola (Tanasić, 2005.: 451.), ali su primjeri sa svršenim glagolima iznimno brojni i opisuju se posve jednako kao oni s nesvršenima.

¹¹ Da futur drugi može označivati radnju koja će se zbiti nakon radnje glavne surečenice, primijetila je još Irena Grickat (1956./57.: 91.), a nakon nje i Vuković (1967. [1957./58.]: 263.), Svane (1959.: 41.) i Stevanović (1967.: 141.). Isto spominju i novije srpske gramatike, npr. Tanasić (2005.: 447.).

¹² U analiziranom uzorku bile su 154 vremenske rečenice od ukupno 569, što čini 27,06 % primjera.

se, naime, zbivati prije radnje glavne, npr. *Za novine će razgovarati tek nakon što bude razgovarao s nekim iz vlasti*, istodobno s njom, npr. *Odazivat ću se sve dok budem igrao po klubovima*, ali i nakon nje, npr. *Haški sud neće završiti svoj rad dok ne bude sudio optuženima za najteže zločine*. Iz navedenih se primjera može vidjeti da se vremensko postavljanje radnje zavisne surečenice prema radnji glavne ne izriče gramatičkim značenjem futura drugoga, nego je signalizirano ponajprije veznim sredstvima.¹³

Uvjerenje da futur drugi izriče buduću prethodnost (i istodobnost) nastalo je vjerojatno zbog znatno veće učestalosti rečenica sa značenjem prethodnosti i istodobnosti u usporedbi s onima koje imaju značenje naknadnosti.¹⁴ Naime, vezna sredstva specijalizirana za izricanje naknadnosti, npr. *prije nego što* i *dok ne* razmjerno se rijetko kombiniraju s aktivnim futurum drugim – u korpusu sam pronašao samo jedan primjer, koji je naveden u prošlom ulomku, dok sam primjer iz pretprošloga zabilježio pretraživanjem interneta. Uzrok je, prema svemu sudeći, to što nakon tih veznih sredstava obično dolazi oznaka trenutka do kojega će teći radnja glavne surečenice, a za označavanje trenutačne radnje specijalizirani su svršeni glagoli. Zbog toga se u takvim rečenicama znatno češće rabi prezent, npr. *Administracija će još malo poraditi na izvješću prije nego što dođe pred ministre*.¹⁵ No uporabna je učestalost pojedinih jezičnih sredstava činjenica koja pripada govoru, dok su iz gledišta jezičnoga sustava važni u prvom redu njihovo postojanje i ustaljenost. Zato bi – kad je riječ o stanju u jezičnom sustavu, a ne u jezičnoj uporabi – trebalo ustvrditi sljedeće: u vremenskim rečenicama futur drugi označuje buduću radnju u zavisnoj surečenici, ali ne i njezin vremenski položaj prema budućoj radnji u glavnoj surečenici. On se u tim rečenicama signalizira u prvom redu veznim sredstvima.

To, međutim, ne vrijedi za pogodbene rečenice, drugu od dviju vrsta zavisno složenih rečenica s kojima se uporaba futura drugoga najčešće povezuje.¹⁶ U njima je značenje toga glagolskoga oblika mnogo bliže onomu koje se navodi u hrvatskim gramatikama, tj. budućoj prethodnosti i budućoj istodobnosti, npr. *Ako radovi budu*

¹³ Određenu ulogu imaju i vidska značenja glagola, ali vezna su sredstva ipak ključni čimbenik. U vezi s tim Vuković je istaknuo: „Kad promatramo stvari u odnosu prema vidskim značenjima glagola, onda, za preciznija određivanja naporednosti ili sukcesivnosti, treba imati na umu ovo: a) dvije imperfektivne radnje... po pravilu se kreću vremenski paralelno, b) zavisna perfektivna radnja i glavna perfektivna ili imperfektivna... po pravilu prethodi zavisna glavnoj radnji; ili c) zavisna imperfektivna radnja i glavna perfektivna... isto tako, po pravilu, zavisna radnja prethodi glavnoj. S druge strane, rečenična forma, prema specifičnostima u pokazivanju zavisnog odnosa, može sama sobom nametati istovremenost ili sukcesivnost bez obzira na glagolski vid“ (Vuković, 1967. [1957./58.]: 265.).

¹⁴ Uporabnom se učestalošću ravna i Svane kad buduću prethodnost i buduću istodobnost smatra centralnim značenjima futura drugoga, a buduću naknadnost marginalnim (Svane, 1959.: 43. – 44.).

¹⁵ S druge strane, u vremenskim rečenicama s veznim sredstvima koja izriču naknadnost pasivni futur drugi (koji se, kako je to već spomenuto, tvori i od svršenih glagola) rabi se često, npr. *Nitko ne smije biti proglašen krivim prije nego što bude pravovaljano osuđen*.

¹⁶ U analiziranom uzorku bilo je 307 pogodbenih rečenica od ukupno 569, što čini 53,95 % primjera.

išli prema našim predviđanjima, bazeni će biti otvoreni najkasnije do 20. lipnja. Moglo bi se pomisliti da je značenje futura drugoga u tim rečenicama suženo u prvom redu logikom same sintaktičke konstrukcije. Naime, futur drugi izriče uvjet koji mora biti ispunjen da bi se zbila ili počela zbivati radnja glavne surečenice, a kako uvjet obično prethodi onomu što je njime uvjetovano, logično je da futur drugi izriče prethodnost. Uostalom, on zapravo izriče prethodnost čak i u slučajevima kad se čini da izriče istodobnost – nesvršenim vidom glagola u glavnoj surečenici i upotrijebljenim leksičkim sredstvima tada se uistinu naglašava da radnje u glavnoj i zavisnoj surečenici neko vrijeme teku usporedno jedna s drugom, no značenje sintaktičke konstrukcije jasno upućuje na to da je izvođenje radnje iz zavisne surečenice moralo početi prije izvođenja radnje iz glavne, npr. *Ako sve bude teklo po sadašnjem planu, bit će to vrlo neobični izbori.*

Postoji, međutim, jednostavnije i istodobno uvjerljivije objašnjenje „užega“ značenja futura drugoga u pogodbenim rečenicama. U tim je rečenicama, naime, u zavisnoj surečenici moguće upotrijebiti i futur prvi, npr. *Poklonit će mi školjku ako ću ih zauzvrat pozvati na porinuće broda.* Dok je u vremenskim rečenicama futur drugi jedino glagolsko vrijeme kojim je u zavisnoj surečenici moguće izreći buduću radnju, u pogodbenim rečenicama u toj mu ulozi konkurira futur prvi pa ta dva glagolska vremena između sebe moraju podijeliti opseg budućega. Čine to na sljedeći način: futurom prvim izriče se u zavisnoj surečenici radnja koja će se zbiti ili početi zbivati nakon što se zbila ili počela zbivati radnja glavne surečenice (buduća naknadnost), a futurom drugim radnja koja će se zbiti ili početi zbivati prije nego što se zbila ili počela zbivati radnja glavne surečenice, eventualno istodobno s njom (buduća prethodnost i buduća istodobnost, tj. buduća nenaknadnost). Pogodba koju izriče rečenica s futurom prvim pritom ima vrlo specifičnu narav – uvjet za radnju glavne surečenice nije, naime, samo izvođenje radnje zavisne surečenice, nego postojanje sigurnosti ili barem mogućnosti da će ta radnja biti izvedena nakon izvođenja radnje glavne surečenice, npr. *Uzmi moj život ako će ti to pomoći; Ne žele podržati njihovu smjenu ako će na njihova mjesta doći Pašalićevi ljudi; Ne moramo pobijediti nikoga u pripremnom razdoblju ako ćemo biti dobri u Portugalu.*¹⁷

Uporaba futura drugoga u odnosnim rečenicama, trećoj skupini zavisno složenih rečenica za koju je taj glagolski oblik karakterističan,¹⁸ slična je uporabi u pogodbenima. I u njima se futur drugi rabi u značenju buduće nenaknadnosti, tj. u zavisnoj surečenici označuje radnju koja će se zbiti ili će se barem početi zbivati prije nego što će se zbiti ili početi zbivati radnja glavne surečenice, eventualno istodobno s

¹⁷ O tom da se u pogodbenim rečenicama mogu rabiti i futur prvi i futur drugi pisala je Ksenija Milošević, koja njihovu uporabu određuje na sljedeći način: „Ako je u pogodbenoj rečenici futur I., onda je uvjet budućoj radnji *sadašnja uvjerenost* subjektova o (iz)vršenju buduće radnje (sam stav sigurnosti prema realiziranju buduće radnje, koji je izvor indikativnog značenja futura I.); a ako je u pogodbenoj rečenici futur II., onda je buduće realiziranje uvjet glavnoj radnji“ (Milošević, 1970.: 118.). Miloševićeva napominje kako se „naše“ novije gramatike ne bave određivanjem te razlike, ali na nju od starijih gramatičara upozoravaju npr. Musić (1898.) i Ivšić (1913.).

njom, npr. subjektna: *Pobijedit će onaj koji bude imao više sreće*, objektna: *Glasovat ću za onoga koji bude jamčio kvalitetan rad škole*, predikatna: *Glavni kriteriji bit će oni koji budu osiguravali najbolji razvoj*, atributna: *Čovjek koji se bude nalazio na čelu zemlje sljedećih 5 godina odredit će njezinu budućnost za sljedećih 50 godina*.¹⁹ S druge strane, futur prvi i u odnosnoj rečenici znači buduću naknadnost te izriče radnju koja će se zbivati nakon što se zbilja ili počela zbivati radnja iz glavne surečenice, npr. subjektna: *Među 36 boksova bit će i oni koji će se iznajmljivati za smještaj konja u privatnom vlasništvu*, objektna: *Potrebno je educirati sve one koji će sudjelovati u provedbi uredbe*; predikatna: *Bit ćemo oni koji će im dati poticaj*; atributna: *Kreditom koji će otplaćivati grad trebala bi se financirati gradnja mosta preko Save*.

U znatno je manjoj mjeri futur drugi zastupljen i u drugim vrstama zavisno složenih rečenica, pri čemu u većini njih ima iste odlike kao i u pogodbenim i odnosnim rečenicama – označuje buduću nenaknadnost. Karakteristično je to npr. za mjesne (*Vratit će se kamo on bude htio*; *Radit ću ondje gdje budem živio*), načinske (*Kako vrijeme bude odmicalo*, *Hrvatska će biti spremnija*), količinske (*Čekat će koliko bude trebalo*) i poredbene (*Što više bude jačala pravna država, bit će manje potrebe za takvim ispričama*).²⁰ U svima njima moguća je i uporaba futura prvoga u značenju buduće naknadnosti. Primjere takvih rečenica u korpusu nisam uspio naći, što zacijelo govori o njihovoj maloj učestalosti, ali izvorni govornici hrvatskoga zacijelo će se složiti da su sljedeći primjeri posve u skladu s njihovom gramatičkom intuicijom – mjesna: *Preselit će se onamo kamo će se nakon njega preseliti i njegov brat*; načinska: *Sutra će raditi onako intenzivno kako će se prekosutra odmarati*; količinska: *Kupit će onoliko robe koliko će poslije moći preprodati*; poredbena: *Što će nam više dugova sljedeće godine doći na naplatu, to ćemo više u ovoj morati uštedjeti*.

Zadnju rečeničnu vrstu u kojoj se rabi futur drugi čine rečenice koje Raguž naziva dopusno-odnosnima (1997.: 204.), a Silić i Pranjković uvjetnodopusnima (2005.: 350.).²¹ Prepoznatljive su po proizvedenim veznim sredstvima sastavljenima od pojačajnih čestica *ma* ili *god* te zamjenica, zamjeničnih priloga ili zamjeničnih

¹⁸ U analiziranom uzorku bilo je 69 odnosnih rečenica od ukupno 569, što čini 12,13 % primjera.

¹⁹ Kao što se može vidjeti, priklanjam se tumačenju koje odnosne rečenice ne smatra atributnima ako kao antecedent nemaju punoznačnicu, nego na njezinu mjestu u glavnoj surečenici stoji suodnosna riječ, u ovim slučajevima zamjenica *onaj*. U skladu s tim tumačenjem, nepunoznačna suodnosna riječ nema ulogu samostalnoga rečeničnoga člana, nego s odnosnom zamjenicom čini složeno vezno sredstvo te cijela odnosna rečenica preuzima ulogu subjekta, objekta ili imenskoga dijela predikata. Takvo je tumačenje uobičajeno u suvremenim sintaksama slavenskih jezika, a u nas ga zastupaju npr. Silić i Pranjković (2005.). Uporaba futura drugoga ne razlikuje se, međutim, ni u subjektivnim, objektivnim i predikatnim rečenicama bez suodnosne riječi u glavnoj surečenici, ali takve su rečenice u uporabi znatno rjeđe.

²⁰ Od ukupno 569 rečenica, u analiziranom su uzorku bile dvije mjesne (0,35 %), 17 načinskih (2,99 %), devet količinskih (1,58 %) i četiri poredbene (0,7 %).

²¹ U analiziranom je uzorku bilo sedam rečenica te vrste od ukupno 569, što čini 1,23 % primjera.

pridjeva, npr. *Ma kako budu tekle stvari u Vijeću sigurnosti, Amerika i Engleska neće ostati izolirane; U Osijeku će biti vatre tko god bude dolazio*. Raguž, istina, ističe da u tim rečenicama „[f]utur drugi dolazi bez pomoćnoga glagola (samo radni glagolski pridjev)“ (Raguž, 1997.: 204.), dok Silić i Pranjković taj oblik smatraju optativom (Silić i Pranjković, 2005.: 350.). Moguće je da je u njima izvorno uistinu stajao futur drugi bez pomoćnoga glagola, odnosno optativ, pri čemu je predikat iz glavne surečenice mogao upućivati i na sadašnju i na prošlu i na buduću radnju, npr. sadašnja: *Ma koliko mi bježali od njega, on nam je stalno na repu*; prošla: *Koliko god se ne slagali, ipak su odlučili ići zajedno*; buduća: *Ostajte hrabro ma koliko vas to koštalo, Tko god bio izvođač radova, sanirat će štete*. Umjesto toga oblika u toj se vrsti rečenica, međutim, kad predikat iz glavne surečenice upućuje na budućnost, danas često pojavljuju i potpuni futur drugi (kad je riječ o nesvršenim glagolima) te prezent (kad je riječ o svršenima). Čini se da futur drugi i u ovim rečenicama znači buduću nenaknadnost, ali i da uporaba futura prvoga u njima nije moguća. Ipak, kako sam ih u korpusu našao razmjerno malo, a njihova uporaba očito nije posve stabilizirana, s tim zaključkom valja biti oprezan.

Na kraju valja navesti i što analizirani primjeri iz korpusa govore o radnji glavne surečenice prema kojoj se futur drugi iz zavisne surečenice vremenski postavlja. Kao što je poznato, ta radnja upućuje na budućnost i kao takva tipično se izriče futurom prvim – oko 70 % analiziranih primjera (npr. *Pobijedit će onaj koji bude imao više sreće*), a znatno rjeđe i imperativom – oko 1,5 % analiziranih primjera (npr. *Kad budeš prolazio ovuda, svrati k nama*). Glagol iz glavne surečenice stoji, međutim, razmjerno često i u prezentu – oko 15 % analiziranih primjera (npr. *Tko god bude vladao, reforme su neizbježne*) te u kondicionalu – oko 8 % primjera (npr. *Ukoliko sadašnja RS bude mijenjala svoje ime, to bi se već zvalo revizijom Daytonskog sporazuma*). Dva posljednja glagolska oblika pritom se osobito često pojavljuju u slučaju modalnih glagola – od ukupnoga broja analiziranih primjera s prezentom gotovo se 50 % odnosi na modalne glagole (npr. *Ako svi zagrebaši budu igrali, Badel može pobijediti*), a od onih s kondicionalnom gotovo 90 % (npr. *Budu li nevere predugo trajale, brod bi se mogao gadno nasukati*).²²

Zaključak

Na temelju rezultata analize primjera uporabe futura drugoga iz Hrvatskoga nacionalnoga korpusa uistinu se može formulirati preciznije i potpunije semantičko i funkcionalno određenje toga glagolskoga oblika. Posrijedi je, dakle, glagolsko vrijeme koje se rabi samo u zavisnoj surečenici nekoliko vrsta zavisno složenih

²² Sve spomenute oblike navodi i Ksenija Milošević, ali dodaje da glagol u glavnoj surečenici može stajati i u „ma kom drugom obliku (perfektu, aoristu, prilogu vremena sadašnjeg, infinitivu) ako se u njemu na neki način može podrazumjeti seznanje u budućnost“ (Milošević, 1970.: 71.). Analizirani primjeri iz HNK pokazuju, međutim, da je uporaba tih drugih oblika rijetka, stilski obilježena, a često i negramatična.

rečenica, pri čemu predikat glavne surečenice u pravilu upućuje na buduće vrijeme te stoji najčešće u futuru prvom, rjeđe i u imperativu, prezentu i kondicionalu. Futur se drugi ponaša drukčije i izriče donekle drukčija gramatička značenja u različitim vrstama zavisno složenih rečenica, pri čemu se mogu izdvojiti tri njihova specifična tipa. Prvi tip čine vremenske rečenice, u kojima taj glagolski oblik označuje buduću radnju čiji odnos prema budućoj radnji iz glavne surečenice nije vremenski određen – može se zbivati prije nje, istodobno s njom i nakon nje, pri čemu je slijed signaliziran u prvom redu veznim sredstvima. Okosnicu drugoga tipa čine pogodbene rečenice, u kojima futur drugi ima značenje buduće nenaknadnosti. Za razliku od vremenskih rečenica, u tim je rečenicama moguća i uporaba futura prvoga, koji u njima ima značenje buduće naknadnosti. Tomu se tipu mogu pridružiti i odnosne (subjektne, predikatne, objektne i atributne) te mjesne, načinske, količinske i poredbene rečenice, u kojima futur drugi također izriče buduću nenaknadnost, a futur prvi buduću naknadnost. Napokon, treći tip čine dopusno-odnosne ili uvjetnodopusne rečenice. Potpuni futur drugi u njima se pojavljuje sekundarno, kao zamjena za prvotni futur drugi bez pomoćnoga glagola ili optativ ako se radnja glavne surečenice odnosi na budućnost. Čini se da također ima značenje buduće nenaknadnosti te da uporaba futura prvoga u njima nije moguća.

Literatura

- Babić, S. i sur., 1991., *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb
- Barić, E. i sur., 1997., *Gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb
- Brabec, I. i sur., 1954., *Gramatika hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb
- Grickat, I., 1956./57., O nekim osobinama futura II (futura egzaktnog), *Naš jezik*, 8, str. 89. – 103.
- Hudeček, L. i sur., 2002., *Hrvatski nacionalni korpus – kakav jest i kakav bi trebao biti – kroatistički pogled*. U: Nada Ivanetić i sur. (ur.), *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – izazovi na početku XXI. stoljeća*, Rijeka, str. 211. – 221.
- Ivšić, S., 1913., *Današnji posavski govor*, Rad JAZU 196 i 197.
- Katičić, R., 1992., *Kategorija gotovosti u vremenskom značenju glagolskih oblika*. U: *Novi jezikoslovni ogleđi*, Zagreb, str. 172. –183. (izvorno: *Jezik* 29, 1981./82., str. 3. – 13.)
- Katičić, R., 1986., *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb
- Kravar, M., 1959./60., *Futur II. u našem glagolskom sistemu*, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 1, str. 30. –50.
- Maretić, T., 1963., *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb
- Milošević, K., 1970., *Futur II i sinonimski oblici u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku*, Sarajevo
- Musić, A., 1896., *Kondicional u hrvatskom jeziku*, Rad JAZU 127, str. 141. – 209.
- Musić, A., 1898., *Rečenice s konjunkcijama „ako, neka, li“ u hrvatskom jeziku*, Rad JAZU 134.
- Plungjan, V. A., 2000., *Обща Морфологија (Общая морфология)*, Moskva
- Raguž, D., 1997., *Praktična hrvatska gramatika*, Zagreb
- Silić, J.; Pranjković, I., 2005., *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb
- Stevanović, M., 1967., *Funkcije i značenja glagolskih vremena*, Beograd

- Svane, G., 1959., O konstrukciji *budem + particip na -l* u srpskohrvatskom jeziku, Scando-Slavica 5., str. 30. – 51.
- Tanasić, S., 2005., Sintaksa glagola, Predrag Piper i sur., Sintaksa savremenoga srpskog jezika, Beograd, str. 345. – 476.
- Težak, S.; Babić, S., 2005., Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje, Zagreb
- Vuković, J., 1967., Futur drugi i ekvivalentni glagolski oblici po upotrebi u srpskohrvatskom jeziku. U: Sintaksa glagola, Sarajevo, str. 246. – 274. (izvorno: Pitanja književnosti i jezika, knj. IV – V, sv. B, 1957./58., str. 5. –28.)
- Vuković, J., 1938./39., Govor Pive i Drobnjaka, Južnoslovenski filolog, 17.

Sažetak

Petar Vuković, Filozofski fakultet, Zagreb
UDK 81'366'367'367.25, izvorni znanstveni rad
primljen 9. siječnja 2014., prihvaćen za tisak 24. travnja 2014.

Future II in Modern Croatian Language

Based on the analysis of examples from Croatian National Corpus, the article brings a semantic and functional definition of Future II. In temporal clauses, this tense denotes future action but it doesn't indicate its sequence in relation to the action in the main clause. In conditional, relative, place, manner, quantity and comparative clauses Future II denotes priority and concurrency, whereas Future I indicates future subsequence. In concessive-relative clauses Future II also denotes future priority and concurrency, but in these sentences the use of Future I is not possible.

VANJSKOPOLITIČKI UTJECAJI NA HRVATSKI KNJIŽEVNOJEZIČNI RAZVOJ U DRUGOJ POLOVICI XIX. st.

Mario Grčević

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU

 ugoslavenska akademija pozvala je Đuru Daničića u studenom 1876. da se vrati u Zagreb radi izdavanja Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika. Rački obavještava Miklošiča već 25. II. 1875. i 20. X. 1875. da se građa za Rječnik skuplja od 1867. i da se „nadamo“ da će sljedeće godine započeti njegova redakcija. Glede Daničića kaže: „Nakana je, da Gj. Daničić dodje ovamo i ostane, dok se redakcija svrši.“ (Sturm-Schnabel, 1991.: 383. – 384.). Daničić je poslove na Rječniku pokušao prenijeti u Beograd, a zatim se je 10. VIII. 1877. kao profesor beogradske Velike škole obratio ministru inozemnih poslova Jovanu Ristiću i zatražio dopust radi odlaska u Zagreb. Daničić je bio svjestan činjenice da je njegov prvi